

Egy idősebb geográfus feljegyzései

2012 őszén úgy határoztam, hogy az úgynevezett Coospace, azaz a hallgató-tanár együttműködési internet szintér kereteit kihasználva megpróbálok a modern technika ezen adottsága segítségével is gondolatokat eljuttatni kedves diákjaimhoz. Ezért minden héten, egy-egy azon heti élményemből, vagy aktualitásból kiindulva írtam egy kis jegyzetet, blogot. A többségének a középpontjában persze a geográfia állt. S nagy örömmre olvasták azokat. Néha direkt módon, a fórumon, néha indirekt formában, egy-egy szünetben tett megjegyzésben reagáltak. Talán ajánlható más – hozzám hasonlóan grafomán – kollegának is e módszer. De talán az olvasásuk is okozhat örömet.

Enyedi György emlékének

Egy kivételes tudású, hatalmas tudományos örökséget maga után hagyó geográfus akadémikus távozott közülünk. Azon túl, hogy nekem nagyon sok személyes élményem is van Vele kapcsolatban, hisz több mint négy évtizede, hogy harmadéves hallgatóként megismertem Öt, itt az egyetemünkön, , mégis inkább azt javaslom és ajánlom kedves, s e blogot olvasó diákjaimnak: olvassanak eredetiben Enyedi Györgyöt. Meg is írom miért: mert stílusa egyszerű és nagyszerű. Szakmai érvelései világosak, átgondoltak és könnyen áttekinthetőek. Gondolatainak nemzetközi beágyazottsága példaértékű. S tudományos megalapozottságú fejlesztési javaslatainak megfogalmazásában pedig mindig mértéktartóan óvatos. Sokszor ír le a jövőre vonatkozóan – geográfus alapokra építő – s sokak által nem is gondolt, de persze azokat olvasva „rögtön elképzelhető” fejlesztési változatokat, forgatókönyveket.

Geográfus tudós hitvallásának szerintem a lényege volt, hogy mindig látta és be is tudta fogadni „az egész világot”. Nagy veszteség érte a földrajzos társadalmat a halálával. Végül: sokak írtuk és szerkesztettük A területi kutatások csomópontjai című, Pécsen, az MTA Regionális Kutatások Központja által 2010-ben megjelent könyvet (Barta Györgyi, Beluszky Pál, Földi Zsuzsa, Kovács Katalin) . Ebben a munkában a 80 éves Enyedi professzort köszöntjük úgy, hogy régebbi cikkeit, tanulmányait újraolvastuk és „mögírtunk” egy újat arról, hogy mi is változott a térben az eredetihez képest. Egy „igazi” terület- és településfejlesztő geográfusnak remek olvasmány.

A folyóiratokról

A szakmai folyóiratok nagyon fontosak a geográfus számára szakemberré válásukban. Különösen a szakdolgozat-készítésnél lesznek majd nélkülözhetetlenek. Ezen a héten részt vettem a Falu c. folyóirat szerkesztő bizottságának újjáalakuló ülésén, a Magyar Tudományos Akadémián. A lap a XXVII. évfolyamában jár. Sokat megélt már. Idősebb, mint a Rural Studies, a világ vidéktudományainak igen elismert folyóirata. Ezek a folyóiratok, tudományos lapok több szempontból alapvető fontosságúak számunkra, szakemberek számára. Rendre a folyóiratok közlik a legfrissebb eredményeket, tehát belőlük lehet megtudni merre halad a tudományterület. Nagyon fontos az is, hogy a szerkesztő bizottságok, a lektorok garantálják a megjelent tanulmányok tudományos hitelességét. Belőlük lehet megismerni, hogy kik is művelik aktuálisan az adott szakmát, melyek például a legújabb szakkifejezések? Vagy a cikkek irodalomjegyzékeiből, a hivatkozásokból tovább, időnként a végtelenségig lehet bővíteni az ismerettárunkat, ami szakdolgozatok, diplomamunkák, diákköri tanulmányok készítésénél nagyon hasznos lehet.

Persze a blogbejegyzésnek mindig kell tartalmaznia valami személyeset is. Azon túl, hogy ott ültem az alakuló ülésen, nagy örömmel töltött el, hogy a felelős szerkesztő Csuták Máté geográfus, itt Szegeden a tanítványom volt, akárcsak Pócsi Gabriella és Józsa Klára, akiknek remek vidékföldrajzi cikkei jelentek meg a Falu idei nyári számaiban. Remélem, azonnal szaladnak a könyvtárba elolvasni. 😊

Vidékfejlesztő geográfusok

Sokat gondolkodhatnak róla, hogy hol is a helyük/helyünk a szakmai közéletben. Erről szól ez a kis bejegyzés.

A minap Temesváron jártam. Együttműködési megállapodást írtam alá a Román Nemzeti Vidékfejlesztési Hálózattal. Érdekes, tanulságos rendezvény volt. Románia ennek a hálózatának, mint a mienk is (lásd <http://www.mnvh.eu>), a működtetését „megtenderezette” az EU-ban, és egy spanyol vidékfejlesztő cégre bízták a hálózat és a romániai LEADER csoportok megszervezését. Tehát a román partnerek mellett, ill. velük együtt spanyol kollegákkal is együtt dolgoztunk. Ők igen jól értik a dolgukat, hiszen a spanyol helyi közösségeken alapuló vidékfejlesztés nagyon sikeres volt már az 1990-es évek közepén is. A latin nyelvrokonság miatt a spanyolok már egészen jól beszéltek románul is, természetesen az angol mellett. De amiért ezt a bejegyzést írom az igazán az, hogy a négy ott lévő spanyol kollegából kettő geográfus alapvégzettségű volt, s utána lett vidékfejlesztő. Hasonló példával Finnországban és Svédországban is találkoztam. (A legnagyobb svéd vidékfejlesztő intézet igazgatója is geográfus volt ottjártamkor.) Fontosnak tartom tehát, hogy tisztában legyenek vele, a jól képzett geográfus sokféle módon és helyen nyerhet alkalmazást. Az idegen nyelvek, az EU szemlélet és a helyi (geográfiai, történelmi, társadalmi, stb.) sajátosságok biztos ismerete kell hozzá.

Olvasmányélményeimről

A geográfia a regényekben

Mióta a kutatóintézetemből nyugdíjba mentem több időm jut olvasásra, s ez nagy örömet okoz. Az persze már biztos a hivatásomból következő „foglalkozási ártalom”, hogy a regények között is azokat élvezem a legjobban, amelyeknek van valamilyen határozott geográfiai tartalma. Persze mindnek van, mert alapvetően cselekményük térben és időben játszódik, de vannak különös csemegék. Ilyen például a fiatal német írónak Daniel Kehlmann-nak *A világ felmérése* c. regénye, amelyik Gauss és Humboldt párhuzamos életrajzát írja le a 18. század végén. Vagy Yann Martell csodálatos modern regénye, *A Pi élete*, amelyik egy indiai hajótörött fiú igaz története. Most egy híres amerikai regényt olvasok: az *Ősforrás* címűt, amit megfejtethetlen, hogy miért, de több évtizedig nem fordítottak le magyarra. Építészekről szól. Karrierjük építésének konfliktusairól, úgy hogy közben az épülő New York társadalmi világát is megismerhetjük. Azt hiszem, szükségünk van arra, hogy ezeknek az irodalmi alkotásoknak a segítségével „újrátöltsük” gondolatvilágunkat, túllépjünk egy kicsit a mindennapok egyhangúságán, sőt örömmel konstatálhatjuk az olvasásuk közben, hogy szép hivatásunk a geográfia ott rejlik e művekben. Próbálják ki, hogy milyen öröm ezt átélni.

Lengyel-magyar barátság

Különös kapcsolatom alakult ki pályám során a lengyelekkel

A bejegyzés aktualitását éppen most az adja, hogy a 11 éves András unokám felhívta a figyelmemet a Da Vinci Learning tévécsatornára. A kis srác már régóta nézegeti, s csak mostanában jöttünk rá, hogy „tanul is” belőle. Nem is keveset. Ennek nyomán magam is rátévedtem egyik este, és nem is tudtam abbahagyni a nézését. Közép-Európa legrégebbi egyeteméről, a krakkóiáról vetítettek egy egyórás ismeretterjesztő filmet. Voltam ott többször. Krakkó is, meg az egyeteme is nagyszerű helyek, de a műsor sokkal többről is szólt. Arról, hogy a három részre szétszakított, tehát nem is létező XIX. századi Lengyelországban a Krakkói Egyetem volt magának a lengyelségnek egyfajta különös „történelmi helye”. Őrizte a nyelvet, az irodalmat, a hitet, a tudományt. Érdekes volt látni, hogy a maguk mai kortársai, az egyetemisták

arról is szóltak, hogy ők Kopernikusz utódainak tekintik magukat. S nemcsak abban a tekintetben, hogy tisztelik és fontosnak tartják életükben a tudományt, hanem a meggyőződésük és az álláspontjaik mellett való kiállás ma sem kevésbé fontos, mint a nagy csillagászgéniusz korában. Wajda, a híres filmrendező (remélem láttak filmet tőle?!), aki szintén odajárt arról mesélt, hogy a későbbi pápa, II. János Pál élete kockáztatásával tartott szemináriumokat az egyetemen, mikor a németek betiltották a lengyel egyetemi oktatást. S különös volt látni azt is, hogy hogyan ünneplik a krakkóiak ezrei, amikor az egyetem tanárai minden évnnyitókor talárban végigsétálnak a település főutcáján. A professzorok a város legismertebb és legnépszerűbb polgárai.

Az elmúlt három évtizedben legalább húszszor jártam Lengyelországban. Mindig csodálatosan éreztem magam, mert azok a barátságok és szakmai kapcsolatok, amelyekre szert tehettem, többet jelentettek, mint így leírva olvashatók. Örülnék, ha Önök, e blogot olvasó kedves hallgatóim is átélnének hasonlókat. Érdemes figyelniük a világra úgy is, hogy egy-egy valóban testvérnemzet cselekedeteire és jó, átvehető példáira nyitottak vagyunk . A barátot mi választjuk....

Az ünnepről: 1956-ról

„Felfaltuk a folyókat, a maradék ünnepeket”?

Egyik kedvenc olvasmányom Szabó Zoltán: *Szerelmes földrajz* c. munkája. Ebben a szerző a nagy magyar költők földrajzi tartalmú verseinek elemzéseivel foglalkozik. Egészen különleges értékű munka és olvasmány. Egyszer arra kértek, hogy rá emlékezve gyűjtsék hasonlókat mai költőinktől. Képzeljék: egyáltalán nem volt nehéz a feladat végrehajtása. Ma is számos ilyen kép jelenik meg a versekben. Egyet választottam közülük a bevezető sorba. S a bejegyzés aktualitását nyilván nem a folyó, mint földrajzi kép, hanem az ünnep adja. Döbbenettel láttam a minap riportot arról, hogy fiatalok a BME környékén azt sem tudják, mire emlékezünk. Pedig onnan indult minden. No meg Szegedről. Látták már az emléktáblát ott, ahol naponta elhaladnak? A szegedi egyetemisták kiáltványa született meg a leghamarabb, és lett 1956 egyik fontos, hivatalos dokumentuma. S az én korosztályomnak 1956 volt a „nagy titok”. A magyar szabadság gyermekként átélt és csak csendben, rejtve mesélt, de igazán valódi, bensőséges ünnepe. Mikor a ma már nem élő, s éppen akkor októberben egyetemista történelemtanárom, az osztályterem ajtaját maga mögött becsukva mondta el, hogyan is égették a sztálinista szövegű orosz tankönyveket Debrecenben. Hogy 1956 az egész világnak megmutatta, hogy mi milyen derék, összefogásra képes, szabadságszerető nép vagyunk. (A lengyelekkel együtt, hiszen a velük való műegyetemista szolidaritás volt az indító ok, hogy Bem szobrához vonuljanak több ezren 1956. október 23-án.) Nagy élményem volt, mikor külföldön járva, még Finnországban is, arra kértek meséljek Nagy Imréről. A tudatosan a halált választó, 56-os hős miniszterelnökünkről. S a rendszerváltás nagy pillanata volt, mikor végre, a jeltelen sírjaikat feltárva, tisztességesen eltemették őket. Tudják, nagyon szép és felemelő ünnepnek kellene lenni Október 23-nak. S a forradalom mellett az új, a mostani köztársaságunk is ekkor született. Remélem, hogy sokan vannak, akik szintén így gondolják. S valóban átélik az ünnep fontos, belső, hazafiúi, honleányi vagy még szebben mondva patrióta érzését.

Bár van másra is példa, sőt nem megalapozatlanok aggodalmak sem. Egyik jeles írónk (Spiró György) művében olvastam a minap: *Ott ketyeg a ma még álmatagon tanuló magyar diákban az időzített belátás, hogy az életesélyeitől megfosztották. Én tudom, amit ő még nem, hogy minden forradalmat a fölösleges értelmiségiek csinálnak. Én csak ideges vagyok, de ő fel is fog robbanni.*

A "tevékenység"öröme és a "láthatatlan kéz"

Örök dilemmák kísértik az embert gondolkodó élete során

Sok-sok olyan dologgal találkozunk, amelyek folyton elénk kerülnek és végtére is nem nagyon tudunk velük mit kezdeni. Ezen egyértelműen filozofikus megjegyzésem aktualitását a hét meglehetősen összekevert munka- és ünnepnapjai adták. Az értelmiségi ember, vagy az olyan pályára készülõ örül az ilyen ünnepeknek, mert könnyebben végezheti otthon a felüdülést hozó szellemi tevékenységeit, munkahelyi kötöttségek nélkül. Olvashat, kutathat, gondolkodhat a mai világunkról, kiváló elemező hetilapok segítségével (*Élet és Irodalom, Heti válasz, Magyar Narancs*) Nem tudom Maguk szoktak-e rendszeresen kézbe venni ezekből a lapokból írásokat? A mi, mostanában gyakran bántóan emlegetett 1968-as nemzedékünknek (akkor vonult be a Varsói szerződés Prágába, s mi akkor érettségizünk és váltunk fiatal felnőtté) az ÉS olvasása már akkor azt jelentette: az igazság „odaát van”, s hogy a dolgok mögött bonyolult gazdasági, társadalmi és politikai viszonyrendszerek állnak már több mint 200 éve. Adam Smith óta ugyanis felbukkan még egy plusz tényező, a „láthatatlan kéz”, amely a róla szóló elmélet szerint „kiigazítja” a piacgazdaság durva egyenlőtlenségeit, korrigálja annak túlzó hatásait. Vagy éppen ellenkezőleg, a tulajdonos, az egyén birtokának szentsége alapján ki lehet iktatni a közjót, ami még azt sem juttatja el a szegénynek, ami a gazdagoknál felesleges.

Maguk nem érzik úgy, hogy a politikai közéletünk hangjai, megnyilvánulásai alapján valamiféle láthatatlan kéz inkább rossz irányba nyom bennünket. Biztos éreznek ilyet, csak a baj az, ha ezt a hatásfélét nehéz egzaktan mérni. Még ha ráfognak is a baj forrását (ez is gyakori a magyar történelemben), akkor rögtön elmegy kedvünk az örömteli tevékenységektől (a munkától, az alkotástól, a komoly jövőépítéstől). Jó kifogás sosem rossz. Ha a nem létező láthatatlan kézre fognak majd kudarcokat, akkor sikertelen lesz a pályájuk. Ezért fogják fel és értékeljék a kéz jótetteit is. Jutalmuk az elvégzett munka örömeiben lesz, s azonnal megérezzük

Az emlékezésről

Japán élményeim és aktualitásuk

Életpályám egyik nagy szerencséjének tartom, hogy 25 éve megismerkedhettem egy japán agrártörténész kutatóval, akivel anno, az Ő kérésére (Professzor Minamizuka Shingóról van szó, aki a tavasszal kapta meg, 70-ik születésnapjára Szeged város aranyérmét) bejártuk a kiskunsági tanyákat. Életre szóló barátságot kötöttünk. Háromszor hívott meg Japánba, előadásokat tartani, s „természetesen” közösen tanyákat kutatni, interjúzni Tonamiba, ahol ma is több tízezren élnek tanyákon. A bejegyzés apropóját az adja, hogy sokat beszélgettünk arról is, éppen ott a tanyákon, hogy hogyan viszonyulnak Ők halottjaikhoz, hogyan emlékeznek. A XII. század óta folyamatosan ugyanazon a telken épült és lakott tanyaépületek mellett (a faanyagukat természetesen kb. 200 évente kicserélték), általában a telek sarkában, mindenütt kis temetőhelyek is vannak, ahol évszázadok óta minden felmenőjük hamvait szépen, friss virágokkal ékesítve tartják (1. ábra).

1. ábra. Egy japán tanyatelek sarkában elhelyezkedő kis temető Tonamiban (a szerző felvétele)

Japánban azon túl, hogy az idősek tisztelete is nagyon jellemző az egész társadalomra, a halottak sírjait is többször felkeresik minden évben. Az egész népnek erőt adó történelmi múlt tehát úgy is „benne gyökerezik” a japánokban, hogy egy-egy ilyen emléknapon, mint a halottak napja, felkerekednek, elmennek a temetőkbe és az ősökre emlékeznek. A ma már teljesen urbanizált országban általában a vidéki templomok, szentélyek mellett vagy éppen a Fuji-hegy oldalában található a zsúfolt kis temetők a családi emlékkövekkel. Halottak napján tehát szinte az egész ország útra kel. Akárcsak nálunk. Kérdés, hogy nálunk is ad-e esetleg új erőt ez a cselekvés a jövőhöz? Mert bár nálunk a történelmi múlt nem kevésbé eseménytelen, mint ott, Japánban, mégsem tudunk igazán megbékélni vele, s hozzájuk hasonlóan sajátosan hitet és erőt meríteni belőle. Családi és közösségi alapon is. Tudom, Maguk kedves hallgatóim még nagyon fiatalok. Ezért ritkábban foglalkoznak efféle kérdésekkel. Pedig fontosak. Majd, ha „öregszenek” meglátják, az élet része a halál. Az emlékezés pedig a jövő jobb megalapozásához szükséges. Mert csak akkor lehetünk sikeresek, ha érezzük és tudjuk, egy „folyamatban” vagyunk. Őseink nyomán (maguk esetében még leendő 😊) gyermekeink és unokáink érdekében.

A piac

A gondolatok cseréjének ősi helye

Évtizedek óta minden héten egyszer, szombaton korán reggel kilátogatok a kecskeméti piacra. Egy mezővárosnak, hogy valamiféle tudományos megfogalmazással kezdjem, településföldrajzi és fejlődési szempontból is évszázadok óta kulcshelye a piac. Sőt azt is tudjuk, hogy már az ókorban is a piac, a bazar és az agora volt az a hely, ahol a polgárok rendszeresen

találkoztak. Vásároltak, no meg eszmét cseréltek. Érdekes dolog ez persze. Ma a mobilfónia világában bárkivel, bármikor, bárhol eszmét cserélhetünk. Mégis vonzódik néha az ember a hagyományokhoz, ahhoz, hogy bizonyos dolgokat – legalábbis feltételezésünk szerint – ugyanúgy éljük át, mint mondjuk száz éve az előttünk élők. És nem művi módon, például skanzenben, múzeumban, hanem valóságosan. Kevés alkalmasabb hely és lehetőség van manapság erre. Sok őstermelő, kofa, tejesember, hentes, zöldséges, virágkertész és savanyúság-árus generációk óta végzi ugyanazt a munkát, ami nemcsak tiszteletet ébreszt a vásárlóban, hanem abban is biztos lehet, hogy valódi, tiszta, egészséges árut kap. Közben találkozik számos ismerőssel, beszélget, eszmét cserél. Csak úgy. Egyszerűen. Egy óra bevásárlás és egy óra feltöltődés. Próbálják ki. Négy éve egyik geográfus tanítványom kiváló diplomadolgozatot is írt belőle. A piac vonzáskörzetéről, a város-vidék kapcsolatokról. Érdekes volt, mikor három szombaton reggel 6 órakor már Őt is ott találtam a kérdőíveivel. Javaslom: látogassák meg a piacot és folyamatosan teremtsenek a maguk kis szakmai köreibben „agórát” is. Az igazi, őszinte, mélyről fakadó emberi gondolatok személyesen átélt cseréjénél kevés jobb dolog van a világon

Generáció- és értékváltás, egymás után

Nehéz megítélni, melyek azok az értékek, amelyek mentén az életünk sikeresen felépíthető.

Mióta világ a világ a hatvan évesek azt gondolják, hogy a huszonévesek tönkre teszik, szétverik, amit ők létrehoztak. Értékeiket nem becsülik, „bálványaikat” inkább ledöntik. Én nem teljesen így gondolom. Talán két ok miatt. Egyrészt huszonéves koromban is csak mérsékelt voltam lázadó, sokkal inkább a még talán ma is rajtam látható tettvágy és a jövő megváltoztathatóságába, jobbíthatóságába vetett hit lendülete jelentett valami affélét. Másrészt jövőre lesz negyven esztendeje, hogy katedrára álltam, így azóta vagyok tizen- és huszonévesek között, tehát látom, hogy nem mindig az a fő probléma, hogy a mi értékeink (pl. zenénk a Beatles, vagy az Illés) rosszak, hanem az, hogy van egy mérhetetlenül nagy értékválság. Mindenütt a világon. S ezek között a problémák között nagyon nehéz eligazodni. Sőt egyáltalán nem is igénylik Maguktól – úgy általában –, hogy jól megalapozott tudás alapján, „valódi értékek” mellett foglaljanak állást, hozzanak döntést. Talán sorolok ezek közül néhányat, hogy világosabb legyen: részvételi demokrácia, szabadság, társadalmi egyenlőség-szolidaritás, fenntarthatóság, szociális piacgazdaság, jó szomszédság, a munka becsülete stb.

Esetleg az is gond lehet hazánkban, hogy a Maguk generációja a hetedik, amelyiknek egészen más „rendszerkörülmények” között kell „megtanulni és alkalmazni” ezeket az értékeket; azok „természetes módján”, ahogy a finn, a svéd vagy a flamand kortársaik teszik. Esetükben a korosztályos értékváltás, vagy -válság inkább csak az öltözködésben, a művészetekben vagy mondjuk a modern zenében érhető tetten. A többinek a továbbvitelével kapcsolatosan nem kételkednek. Teszik a dolgukat, ahogy eleiktől látták, tanulták. Ahogy belenőttek. Nálunk ez a „belenövés” nem sikerülhetett, mert kb. 10-20 vagy 25-35 évente valami egészen más társadalmi elképzelés akart úrrá lenni „rajtunk”, „Magukon”. És sikertelenségünk fő oka szerintem éppen az volt, hogy hiányoztak a valódi, az egyetemes és továbbörökíthető értékeink. Gondolkodjanak el rajta! Maguknak vannak-e? S melyek azok a fentebb soroltak közül? Küzdenének-e értük? Egyáltalán, egyetértenek-e azzal, amit ebben a blogbejegyzésben leírtam? Nagyon örülnék, ha kommentálnák. Ha kapnék erről visszajelzést. Tanári működésem kulcsproblémájáról írtam ezt e bejegyzést. Remélem azért örömmel és érdeklődéssel olvassák.

A nyelv és a gondolat tisztasága

Ezekről és ezek összefüggéseiről írok most...

A mai posztmodern világban, ahol a korábbi szabályok és törvényszerűségek megváltoznak, egyúttal megváltozik a kommunikáció formája és stílusa is. Tudjuk, hogy ez is részben generációs probléma, amiről már írtam, de egy kicsit több is, másmilyen is. Mert annyira megnövekedett az átlagember számára feldolgozandó információ-tömeg, és az olyan sokféle is (újság, rádió, tévé, internet, mobil, e-posta stb.), hogy csak jó felkészült elmék képesek azokat átlátni, értékelni, kommentálni. S ha ez nem történik meg, akkor jön a dolgok végtelen leegyszerűsítése, a szinte sokkoló, egymondatos politikai program vagy üzenet, vagy az adjunk el mindent (még lelkünket, a gondolataink tisztaságát is) marketingfogások segítségével.

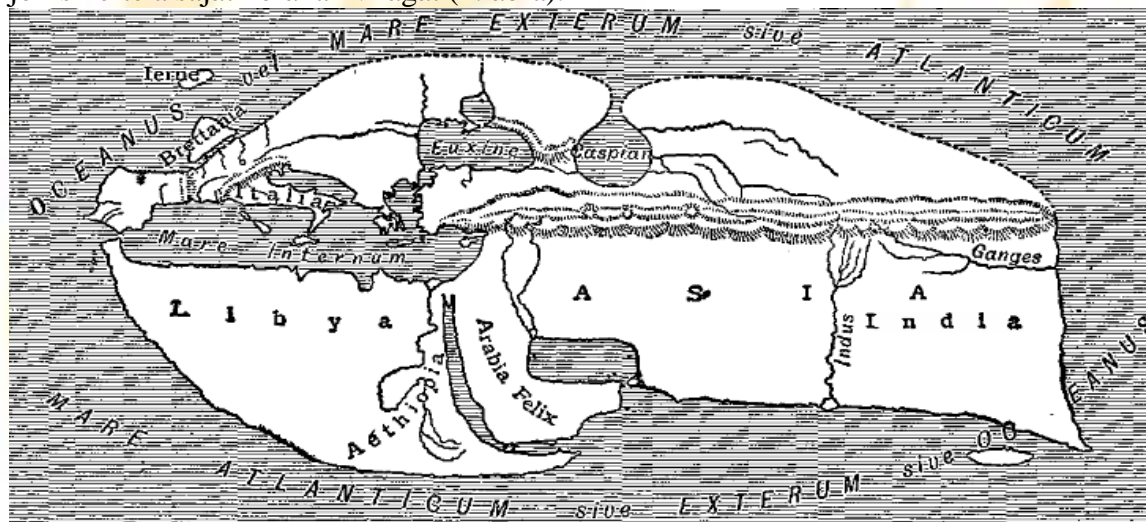
Talán az egyetemi képzésnek lehet egyik kísérő jelensége, hogy Maguk kedves hallgatóim tisztában lévén ezzel a jelentős gonddal, tudatosan törekszenek jó nyelvi felkészültséggel, szókinccsel, tiszta, világos, logikus és strukturált – sőt egymásra épülő – magyar mondatokban gondolatok megfogalmazására. A gondos szövegnek mindig jó felépítettnek kell lennie. Stílusa is fontos. A (még talán létező) értelmiségi életforma felé vonzó és törekvő fiatalnak különösen fontos ennek az elsajátítása, mert neki nemcsak olvasnia vagy hallgatnia, ill. értelmeznie is kell e szövegeket és gondolatokat, hanem saját magának is késznek kell lennie ilyenek előállítására. Anyanyelvünk biztos ismerete és a sok szépirodalom olvasás (már erről is írtam korábban) sokat segít. De igazából ezt sokat kell gyakorolni, akár egymás közt. S akkor még mindig nem szóltam a végzősök nagy „drámájáról”, a sikeres szakdolgozat vagy diplomamunka megfogalmazásának végtelen keserveiről. Sőt innen már csak egy lépés az idegen nyelv, amit sokak szerint azért nem tudunk jól, mert anyanyelvünket sem ismerjük eléggé.

Ez a hiány tudatos tréninggel, olvasással, írással, próbaelőadásokkal, jóízű szakmai beszélgetésekkel érdemben javítható. Leginkább is akkor, ha a nyelvi tudásunk biztos és gondolataink jól szerkesztettek és tiszták.

Mire jó a geográfia?

A kétezer éves tudományunkról, röviden, velősen

A „föld rajzolata”, a geográfia – ahogy Sztrabón, az éppen 2078 évvel ezelőtt született első művelője már időszámításunk előtt leírta –, egy csodálatos tudomány. Mint jómaga e diszciplína is először *s mi hol van* kérdésre kereste a választ. Az általa rajzolt térkép jól mutatja, hogy az egyébként sokat utazó ókori „kollega” (mellesleg Cicero gyermekeinek tanára) milyen jól ismerte a saját korának világát (2. ábra).

2. ábra. Sztrabón térképe (Forrás: a wikipédia angol nyelvű változata)

Aztán tudjuk, a nagy földrajzi felfedezések idején tudományunknak ez a funkciója csak növekedett. Majd Humboldt volt az a XIX. század elején, aki már újabb kérdésekre is választ keresett, mint például: Miért ott? És miért úgy? És hogyan alakulhatott ki? Hogyan változott? Hogyan használják ki az ott, az adott helyen élők a természet adta lehetőségeket? Néhány évtized múlva az ipari forradalom nyomán a területi munkamegosztás egyre bonyolultabbá váló környezeti, gazdasági, települési és társadalmi világa tett fel újabb és újabb kérdéseket, melyekre a tudományunk újra és újra válaszolt. Milyen kölcsönhatások, trendek, modellek uralják a teret? Milyen a „mintázatuk”? Összefoglalva, melyek azok térbeli és időbeli változások, amelyek térben egymás mellett, vagy éppen időben egymás után egy adott térségben lejátszódnak? S az újabb kérdéseket már a globális világ (no mennyire nem gondol az átlagember arra, hogy ez a mai emberiség földrajzi létezésének bonyolult formája!) teszi fel. A modern technika legyőzi a teret? Vége a földrajznak? A 2008-ban közgazdasági Nobel díjat kapott Paul Robin Krugman „új gazdasági földrajz”-ről értekezik, és népszerű írásaiban folyamatosan kitér a nagy gazdasági tömörülések szerepére.

Azt hiszem, nagy hiba lenne egy művelt társadalom számára, ha mellőzné a geográfiát. Kis országok esetében ez már nem hiba, hanem egyenesen bűn lenne. Hiszen a globális és lokális (földrajzi) ismeretek különleges ötvözetete lehet az, ami a jövőt jelentheti számu(n)kra. Higgyék el, a modern technika által működtetett világ (és annak hálózata) csak növeli a „helyről”, a változó „helyzetről” szóló geográfiai tudás értékét. A geográfia mindig nyitott és szintetizáló igényű tudomány volt. Kétarcú: a természeti és társadalmi arca éppolyan kettősség, mint amennyire mi is biológiai és társadalmi lények vagyunk egyszerre. Ezért tartom én a „legemberibb” tudománynak. S ezért kell mindig gondolkodni a magas színvonalú elsajátításán és a folyamatos megújításán. Tegyük ezt Maguk is.

Csatári Bálint, Kecskemét/Szeged